

УДК: 37:114:167

ЛЮДМИЛА КОСТИНА, аспірант

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Адреса: вул. М. Берлінського, 9, Київ, 04060, Україна

E-mail: kostinaluda@rambler.ru

**СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ
У ДОКУМЕНТАХ УРЯДУ ТА ПРОФЕСІЙНИХ АСОЦІАЦІЙ АВСТРАЛІЇ****АНОТАЦІЯ**

Учитель в Австралії детермінується як активний учасник професійного співтовариства з високим рівнем колаборації, когерентної діяльності, пов'язаної з професійним розвитком, і спільної навчальної практики. Таким чином, якісна робота вчителя є одним із найважливіших показників учнівської успішності. Ця стаття розглядає потужні можливості для покращення якості професійної діяльності вчителів середньої школи в Австралії, якими є ініціативи, запроваджені в Австралії відповідними організаціями на урядовому та неурядовому рівнях. Автор визначає цілі та шляхи урядової підтримки вчителів середньої школи й державні вимоги до їх професійного навчання. Стаття також визначає роль професійних освітніх асоціацій Австралії у професійному становленні вчителя. Аналіз зазначених цілей реалізується за допомогою основних документів урядових і професійних освітніх організацій.

Автор доходить висновку, що соціальний контекст професійного розвитку вчителя середніх шкіл Австралії реалізується, по-перше, через діяльність освітніх урядових організацій. Підтвердженням цього є низка ініційованих урядом проєктів, програм і документів на загальнонаціональному та регіональному рівнях, спрямованих на заохочення вчителів до неперервного якісного розвитку. По-друге, активна підтримка професійного розвитку вчителів надається різними професійними організаціями Австралії, які діють колаборативно і орієнтуються не лише на національні стандарти, вимоги й форми професійного розвитку вчителів, а й на глобальні тенденції в професійному навчанні.

Ключові слова: професійний розвиток учителя, професійний профіль, ініціативи, стратегія, реформи, соціальний запит, професійні асоціації.

ВСТУП

Пошук стратегій якісного професійного розвитку вчителя у школі як ефективного навчального середовища набуває все більшої актуальності у сфері освіти Австралії. Однак, незважаючи на посилений інтерес і систематичне дослідження цього явища, Австралія генерує освітні реформи, що діють повільно й, у деяких випадках, неефективно, залишаючи багато питань для розгляду й вирішення. На противагу загальній думці, учнівська успішність безпосередньо не пов'язана з високими очікуваннями, високою відповідальністю, складними тестами, наявністю достатнього часу на виконання завдань, новим навчальним планом і матеріалами, комп'ютерами або новітнім лабораторним устаткуванням. Покращена учнівська успішність – це результат підвищеної майстерності викладання, спрямованої на середніх учнів. Саме цей факт заохочує австралійських освітян до пошуку ефективних стратегій та ініціатив, покликаних забезпечити якісну роботу вчителів.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті – дослідити урядові та неурядові ініціативи щодо професійного розвитку вчителя середніх шкіл в Австралії й охарактеризувати їх роль у професійному становленні вчителя.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ретельне вивчення теоретичного матеріалу й використання відповідних інформаційних джерел надало можливість адекватно дослідити питання. Для отримання необхідної інформації були використані такі *наукові методи*, як порівняльний аналіз науково-педагогічної періодики Австралії і документів Міністерства освіти Австралії та освітніх асоціацій з питань професійного розвитку вчителя, документів таких організацій, як EURIDICE, OECD, UNESCO; пояснювально-аналітичний метод із використанням аналізу, синтезу, контент-аналізу і теоретичного підсумовування. Дослідженню сприяли праці педагогів та освітян Австралії, присвячені покращенню якості вчителя й навчального середовища, серед яких А. Бертані, К. Бурк, А. Вілсон, Н. Демпстер, С. Дінхем, Б. Дженсен, Б. Дж. Келдвел, Дж. Кілліон, М. Ллойд, Дж. Маршал, П. Сантьяго, Х. Тімперлей, К. Туїнаумана та інші. Аналіз документації урядових і неурядових організацій свідчить про актуальність підтримки вчителя на будь-якому рівні і містить низку важливих фактів та концепцій щодо різних аспектів професійного розвитку вчителя.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Професійне зростання вчителя є важливим елементом у загальній стратегії покращення освіти вчителя, яка спрямована на динамічний розвиток, авторитетне визнання і міцну підтримку педагогів на відповідних рівнях. Вважається, що постійний динамічний розвиток професіонала відбувається в шкільному середовищі. Конституція Австралії наголошує на тому, що шкільна освіта (початкова й середня школи) підпорядкована безпосередньо штатам і територіям Австралії. Міністерство освіти, зайнятості й трудових відносин (Department of education, employment and workplace relations) прописує розподіл обов'язків таким чином: тоді як уряд Австралії відіграє провідну роль у просуванні освітніх реформ і гарантує фінансову підтримку зонам національної освітньої важливості, шкільна освіта в Австралії – це, переважно, конституційна відповідальність штатів і територій за управління і здійснення навчання в школі [13, с. 3].

Професійний профіль учителя середньої школи складають такі характеристики: по-перше, вчитель викладає один або декілька предметів навчального курсу і забезпечує соціальний, емоційний, інтелектуальний і фізичний розвиток учнів. По-друге, відповідно до даних TALIS [2, с. 1–2], 59 % учителів Австралії – представники жіночої статті, середній вік учителів складає 43 роки. По-третє, вчителі, які закінчили університет або інший еквівалентний вищий навчальний заклад, складають 100 %, серед них 98 % отримали педагогічну освіту або пройшли програму професійної підготовки. По-четверте, середній учитель Австралії має 17-річний стаж роботи. По-п'яте, переважна більшість педагогів (84 %) має повну зайнятість. По-шосте, дев'ять із десяти учителів задоволені своєю роботою і тільки 39 % вважають, що професія вчителя має суспільне значення.

Важливим для нашого дослідження є той факт, що 97 % учителів Австралії мають універсальні можливості професійного розвитку [2, с. 1]. Це означає, що переважна більшість працюючих учителів отримують доступ до програм вступу до професії (induction programmes), а також менторську підтримку безпосередньо на своєму робочому місці.

Отже, як бачимо, зазначені факти підтверджують позитивний імідж учителя як цінного елемента системи освіти Австралії. Загалом, на всіх рівнях освітнього середовища Австралії спостерігається зростання інвестицій у розвиток вчителя. Соціальний контекст професійного розвитку вчителя розкривається через урядову й професійну підтримку. По-перше, слід розглянути державний запит і підтримку вчителів середньої школи. Доказом суспільного запиту професійного розвитку вчителя на всіх рівнях освітньої системи Австралії стало схвалення всіма міністрами освіти 2012 р. документів «Австралійська програма з діяльності й розвитку вчителя» (Australian Teacher Performance and Development Framework) і «Австралійська хартія професійного навчання вчителів і шкільних лідерів» (Australian Charter for the Professional Learning of Teachers and School Leaders) [9, с. 4].

Австралійська програма з діяльності й розвитку вчителя висвітлює вимоги до формування культури діяльності й розвитку вчителя у школах Австралії [4, с. 2]. Програма базується на Національних професійних стандартах для вчителів і створена для гарантування кар'єрного зростання вчителів, включаючи такі офіційні процедури, як сертифікація висококваліфікованих і провідних фахівців, а також реєстрація вчителів. Ядром програми є цикл діяльності й розвитку вчителя, компонентами якого виступають постановка цілей, професійна практика і навчання, викладення результатів та їх розгляд. Складовими культури діяльності й розвитку є чітке розуміння вчителем таких основних професійних категорій, як ефективність навчання, лідерство, гнучкість, когерентність і зосередження на учнівській успішності.

Державні вимоги до якості діяльності вчителів детально подані в Австралійській хартії професійного навчання вчителів і шкільних лідерів. Професійне навчання тут розуміється як ефективний засіб розвитку індивідуальної і колективної здатності у професії вчителя відповідати викликам теперішнього й майбутнього часів. У Хартії розтлумачуються головні характеристики професійного навчання, а саме: відповідність цілям, колаборативність, сфокусованість на майбутньому [3, с. 4].

Отже, вчителі-початківці, як і вчителі з солідним стажем роботи, отримують активну підтримку на державному рівні. На підтвердження цього в грудні 2008 р. були реалізовані Національні ініціативи стосовно освіти в Австралії, згідно з якими міністри освіти всіх штатів, територій і країн Британської Співдружності опублікували Мельбурнську Декларацію (Melbourne Declaration on Educational Goals for Young Australians), яка проголошує рівність і високу якість австралійської системи освіти. Досягнення мети реалізується не лише однією групою учасників навчального процесу, це є «колективна відповідальність урядів, шкільних секторів і окремих шкіл, як і батьків, молодих австралійців, родин, провайдерів освіти й навчання, вчителів, ділових й інших співтовариств тощо» [13, с. 4].

На додаток до Декларації міністри опублікували *4-річний план* (Four Year Plan), який регламентує стратегії та ініціативи, спрямовані на реформування навчання вчителів на національному рівні з підтримкою штатів і територій. Державна підтримка розвитку професіоналізму вчителів включає сім напрямів реформування, зокрема:

1. Національні професійні стандарти для вчителів (National Professional Standards for Teachers).
2. Національна система акредитації освітніх програм для вчителів-початківців (National system of accreditation of initial teacher education programs).
3. Загальнонаціональний підхід до реєстрації вчителя (Nationally consistent approach to teacher registration).

4. Національний підхід до Сертифікації високорозвинутих учителів і вчителів-лідерів (National approach to the Certification of Highly Accomplished and Lead Teachers).

5. Потреби в професійному розвитку для директорів і шкільних лідерів (Professional development needs for principals and school leaders).

6. Національні професійні стандарти для директорів (National Professional Standards for Principals).

7. Австралійський навчальний план (Australian Curriculum) [13, с. 4–5].

З метою реалізації зазначених напрямів реформування австралійський уряд створив Австралійський інститут навчання і шкільного лідерства (Australian Institute for Teaching and School Leadership, AITSL) – національну організацію міністрів освіти всіх штатів і територій. Головна мета AITSL – «забезпечити національне лідерство для уряду Співдружності, штатів і територій у сприянні високої якості професії вчителя і шкільного лідерства» [10, с. 73]. Саме AITSL відповідає за створення й запровадження Національних професійних стандартів для вчителів у 2011 р.

Аналіз цього документу свідчить, що стандарти є ядром реформуючої програми уряду з покращення якості освіти вчителів. Згідно з Національною угодою про партнерство щодо покращення якості знань вчителів (National Partnership Agreement on Improving Teacher Quality) усі штати і території домовилися розвивати і запроваджувати комплекс національно узгоджених стандартів із 2011 р.

Зауважимо, що урядові та національні організації виявляють неабияку стурбованість професійним розвитком учителів середніх шкіл і створюють відповідні документи для підтримки амбіцій і цілей австралійської системи освіти. Національні професійні стандарти для вчителів втілюють суспільне замовлення на якість професійної діяльності вчителя. Вони детермінують роботу вчителів і деталізують елементи соціального контексту професійного розвитку вчителя ХХІ ст. [11, с. 2–3]. Стандарти містять сім позицій, які окреслюють обсяг знань і можливостей учителів. Ретельне вивчення цього документу показало, що стандарти взаємопов'язані, взаємозалежні й частково збігаються. Вони організовані відповідно до галузей навчання, з-поміж яких: професійні знання, професійна діяльність, професійне залучення.

Маючи за мету визначити основні цілі та принципи оцінювання фахівців, AITSL розробив документ під назвою «Сертифікація висококваліфікованих і провідних фахівців в Австралії» (Certification of Highly Accomplished and Lead Teachers in Australia). Документ є суттєво важливим елементом у стратегії розвитку готовності вчителя і гарантує достовірність процесів сертифікації фахівців. Сертифікація як оцінювання відбувається на основі стандартів; сфокусована на учнівських досягненнях; є частиною більш широкого підходу до кар'єрного розвитку, який включає професійне навчання, оцінювання діяльності і розвитку; є достовірною за умови скрупульозних, обґрунтованих, надійних і прозорих засобів і процесів оцінювання діяльності вчителя. Крім того, сертифікація як дієвий стимул професійного зростання вчителя базується на найкращих національних і міжнародних практиках і сприяє розробці методів, що дійсно спрацюють для підвищення якості навчання [5, с. 2–3].

Іншим виявом урядової підтримки професійного розвитку вчителів в Австралії є «Програма австралійського уряду щодо забезпечення кваліфікованого вчителя» (Australian Government Quality Teacher Program, AGQTP), розроблена федеральними урядами. Програма відображає сутність освітніх реформ в Австралії і робить цінний внесок у досягнення мети Національної угоди про партнерство з покращення кваліфікації вчителів. Головні цілі Програми полягають насамперед у триєдиній меті:

1) озброїти вчителів навичками і знаннями, які необхідні для викладання в ХХІ ст.;
2) забезпечити національне лідерство в пріоритетних галузях професійного навчання;

3) удосконалити професійну репутацію шкільних учителів і лідерів.

Програма передбачає, що в результаті відповідної діяльності з професійного розвитку вона уможливить отримання таких результатів, як:

1) ефективна підготовка директорів, вчителів і шкільних лідерів для виконання ролей і шкільного середовища;

2) розвиток учителів для підсилення навичок і знання впродовж кар'єрного зростання;

3) озброєння вчителів навичками з метою сприяння молоді отримати основні стандарти грамотності і кількісного мислення;

4) підтримка Національних професійних стандартів для вчителів;

5) підтримка впровадження Австралійського навчального плану;

6) здатність учителів і шкільних лідерів створювати учнівський добробут у школах, приборкувати хуліганів тощо [8, с. 1].

Необхідно підкреслити значну роль федеральних урядів у підтримці професійного розвитку вчителя. Наприклад, декілька років тому уряди штатів і територій із метою вдосконалення кваліфікації вчителів запровадили такі ініціативи, як:

1. Програма компетентності в Західній Австралії.

2. Введення незапатентованих професійних стандартів для вчителів у Квінсленді.

3. Створення Консультативного Комітету при Міністерстві для педагогічного інституту в Вікторії.

4. Рекомендації в доповіді «Якість має значення», Новий Східний Уельс.

5. Програми професійного розвитку в Північній Території.

6. Принципи реєстрації вчителів у Території Федеральної Столиці, Східній Австралії й Тасманії [12, с. 55].

Як бачимо, зазначені факти свідчать про прагнення австралійського уряду дослідити діапазон інновацій у сфері освіти, професійного навчання й розвитку вчителів зокрема.

Слід зазначити, що уряд спрямовує свій потенціал на відповідні підходи до професійного зростання, що вже отримали визнання й підтримку і продемонстрували певний вплив на професійну діяльність учителів та учнівську успішність. Мова йде про проект «Глобальні тенденції в професійному навчанні, діяльності й розвитку» (Global trends in professional learning and performance and development), започаткований AITSL 2013 р. [9, с. 6]. Завдання проекту – дослідити організації в 10 країнах, включаючи Австрію, Велику Британію, Індію, США, Фінляндію, Японію і т. д., для аналізу й перспективного використання інноваційних підходів до професійного розвитку вчителів. Дослідження орієнтовані на п'ять напрямів підготовки вчителів, зокрема:

1. Інтегрований підхід (Integrated approach), де професійне навчання, діяльність і розвиток тісно пов'язані і є частиною організаційної культури і практики.

2. Імерсивний підхід (Immersive approach), що передбачає наявність інтенсивного, холістичного досвіду, який стимулює цінності та переконання і радикально змінює діяльність.

3. Проектний підхід (Design-led approach), що передбачає наявність упорядкованих процесів вирішення проблем.

4. Ринковий підхід (Market-led approach), при якому нові постачальники сприяють попиту і формують ринок для нових продуктів і послуг.

5. Відкритий підхід (Open approach) із можливістю вільного обміну ідеями та ресурсами в неконтрольованому он-лайн середовищі [9, с. 7].

Зазначимо, що активну підтримку вчителі також отримують від різних професійних асоціацій Австралії. Такі організації, як Австралійська асоціація природознавців (Australian Science Teachers' Association), Австралійська асоціація вчителів англійської мови (Australian Association of Teachers of English), Австралійські граматисти (Australian Literacy Educators of Australia), Австралійська асоціація вчителів математики (Australian Association of Mathematics Teachers), Австралійський союз освіти (Australian Education Union), Австралійський інститут навчання і розвитку (Australian Institute of Teaching and Development) отримали національне фінансування для розробки стандартів для конкретної дисципліни з метою підготовки висококваліфікованого фахівця-педагога.

Проаналізуємо діяльність професійних асоціацій розлогіше на прикладі двох значних організацій: Товариство з розробки освітньої програми (Curriculum Corporation) і Австралійська рада з наукових досліджень у галузі освіти (ACER).

Так, Товариство з розробки освітньої програми – це провідна національна організація, яка відповідає за розробку навчальних планів і програм для системи шкільної освіти, а також створення і поширення високоякісних навчальних матеріалів. До того ж організація пропонує он-лайн послуги з професійного розвитку вчителів, видає журнал для вчителів «EQ Australia», який регулярно друкує дослідження австралійських учених і освітян із питань запровадження навчальних програм та професійної діяльності вчителів; організовує щорічні національні форуми для вчителів і шкільних лідерів із метою обговорення важливих питань у галузі педагогіки, зокрема навчання і викладання [12, с. 54].

Аналіз щорічної доповіді ACER 2013 показав, що це – незалежна дослідницька організація, яка вбачає метою своєї діяльності здійснення педагогічних досліджень, оцінювання, збір даних та їх опрацювання для забезпечення професійного навчання освітян, учителів і лідерів середньої школи зокрема. ACER пропонує участь у конференціях, семінарах і практикумах; створює сучасні програми з професійного розвитку і спеціалізовані проекти для освітян; співпрацює з освітніми установами на національному й глобальному рівнях [1, с. 14].

ВИСНОВКИ

Аналіз наукових праць і документів державних та недержавних освітніх організацій Австралії дозволяє констатувати, що професійний розвиток учителів середніх шкіл Австралії має значну підтримку на різних рівнях. З'ясовано, що більшість австралійських шкіл є державними і регулярно фінансуються урядом Австралії, а відтак зобов'язані відповідати документу «Національні завдання для шкільної освіти Австралії». Ключовим важелем розвитку й успішності учнів у переважній більшості документів проголошено вчителя, який має універсальний доступ до різноманітних можливостей професійного розвитку.

Соціальний контекст професійного розвитку вчителів середніх шкіл реалізується, по-перше, через діяльність освітніх урядових організацій, зокрема шляхом запровадження урядових проектів, програм і документів на загальнонаціональному та регіональному рівнях, спрямованих на підвищення якості вчителів в Австралії. По-друге, активна підтримка професійного розвитку вчителів надається різними професійними організаціями країни, які діють колаборативно і орієнтуються не лише на національні стандарти, вимоги й форми професійного розвитку вчителів, а й на глобальні тенденції в професійному навчанні.

Протиріччя між запитом освітніх навчальних організацій на фахівців відповідної кваліфікації та системою їх професійної підготовки в Австралії має певні конотації з проблемою професійного розвитку вчителів середньої школи. Отже, *перспективи подальшого дослідження* ми вбачаємо в науковому обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов професійного розвитку вчителів середньої школи в Австралії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Annual report 2012-2013. – ACER, 2014. – 38 p.
2. Australia. Country note. Results from TALIS. – OECD, 2013. – 4 p.
3. Australian Charter for the Professional Learning of Teachers and School Leaders. – AITSL, 2012. – 10 p.
4. Australian Teacher Performance and Development Framework. – AITSL, 2012. – 14 p.
5. Certification of Highly Accomplished and Lead Teachers in Australia. – AITSL, 2012. – 26 p.
6. Chris Freeman, Kate O'Malley, Frances Eveleigh. Australian teachers and the learning environment: An analysis of teacher response to TALIS 2013: Final Report. – Melbourne: ACER, 2014. – 204 p.
7. Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS. – OECD, 2009. – P. 48–86.
8. Funding recipient. Guidelines 2011–2013. – Department of Education, Employment and Workplace Relations, 2012. – 12 p.
9. Global trends in professional learning and performance & development. Some implications and ideas for the Australian education system. – AITSL, 2014. – 36 p.
10. Katarina Tuinamuana. Teacher Professional Standards, Accountability, and Ideology: Alternative Discourses / Tuinamuana Katarina // Australian Journal of Teacher Education. – 2011. – Vol. 36. – № 12. – P. 72–82.
11. National Professional Standards for Teachers. – AITSL, 2011. – 24 p.
12. National report on the development of education in Australia. – The Federal Department of Education, Training and Youth Affairs, 2001. – 73 p.
13. The Senate. Education, Employment and Workplace Relations References Committee. Teaching and learning – Maximising our investment in Australian schools. – Commonwealth of Australia, 2013. – 116 p.